פ: האשה שנפלו פרק שמיני כתובות

עין משפט נר מצוה

כ א מיי׳ פכ״ג מהלכות אישות הלכה ה״ב סמג עשין מח טוש״ע אה״ע סי׳ פה סעיף יט:
בא ב ג ד מיי׳ שם הלכה כ טור ש״ע שם סעיף יח:
כב ה מיי׳ שם הלכה י ופ״ג מהל׳ נחלות הלכה ט סמג עשין נא טוש״ע שם סימן קס סעיף ה:
כג ו מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ז:
כד ז ח מיי׳ שם הלכה יג טוש״ע שם סי׳ קמח סעיף ה:
כה ט מיי׳ שם הלכה יא טור ש״ע שם סעיף ד:
כו י מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ה:
כז כ מיי׳ שם הל׳ יג טוש״ע שם סעיף ג:
כח ל מיי׳ שם הל׳ יא ומיי׳ פ״א מהלכות יבום הלכה ג סמג שם טוש״ע שם סימן קסו סעיף ד וסימן קמח סעיף ג:

הגהות מהר״ב רגשבורג

א) רש״י ד״ה בכתובה וכו׳ ורשאי להוציאם. עי׳ תשובה למלך פכ״ג מהלכות אישות הלכה ט״ז:

תוספות ריד״ד

אלא דין גמור הוא דאדעתא דתיפוק מקמי׳ לא הוציא הוצאות בנכסי׳ והלכך ישבע כמה הוציא ויטול אם הוצאה כשיעור שבח: והיא איתתא דנפלו לה ד׳ מאה זוזי כי תוראי אזל גברא אפיק ר׳ מאה ואייתי ד׳ מאה בהדי דקאתי איצטריך ליה זוזא אפיק חד מינייהו אתי לקמיה דר״א א״ל מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל א״ל רבנן ה״מ היכא דאכיל פירא האי קרנא אכיל א״כ הו״ל הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול פי׳ דדוקא אכילת פירות אמרו חכמים מה שאכל אכל ילא שיאכל הקרן שלה: איבעיא להו בעל שהורידן אריסן מתחתיו מהו. פי׳ הורידן בנכסי אשתו למחצה לשליש ולרביע ועכל ונירשה משאכל קמעא מהו שיש להו לאריסים כפי שכחן. אדעתא דבעל נחית אריסלק בעל איסתלקו להו כלהו א״ד אדעתא דארעא נחית וארעא לאריסי קיימי. פירוש אדעתא דבעל נחית שהרי הוא הכניסן כי איסתלק בעל וכו׳ ולא שקילי מידי כי דינה דמה שהוציא הוצא ומש״א א״ד כו׳. ואם לא הורידן הבעל היא היתה מורידתן לחוכה מחקוף לה רבה בר רב חנן מ״ש מהיורד לתוך שדה חבירו שאינו ראויה לנוטעה נטעה שלא ברשות דשמין ליה ידון על התחתונה. פי׳ ליטול הוצאה שיעור שבח דאמר רי״י בפרק השואל הכא את בעי לסלקינהו בולא כלום. ומהדר התם ליכא אינש דשדח ומפסיד הכא איכא בעל דשדח מאי זוה עלה אר״ה בריה דר״י זזינא אי בעל אריס הוא איסתלק ליה בעל איסתלקו אינהו. פי׳ דא״ל אי לא חתיתו אתון הוא הוה עביד לא הוה שקיל מידי. השתא מי לא יהיבנא ליכי מידי

נכסים בחזקתן. פ״ה דכי היכי דפליגי אמוראי בפרק מי שמת (ב״ב דף קנח: ושם) בנפל הבית עליו ועל אשתו דקתני נמי התם נכסים בחזקתן ואיכא למ״ד בחזקת יורשי הבעל לפי שהיו בתחריותו ואיכא למ״ד בחזקת יורשי האב לפי שהיה לו לאמר שהיו בחזקת שניהם ויחלוקו הכי נמי פליגי הכא ואין נראה לרבינו תם אלא הכא מודו מולי עלמא שהם בחזקת יורשי הבעל דהיינו כבר היה מוחזק בנכסים קודם מיתתה משעת מיתת אחיו שהוא יורש דאין לה ליקח כתובה כלל עד שתחלוק וכיון שמאי נמי מודו לבית הלל בהא דאמר בהחולץ (יבמות דף לח. ושם) אבל בנפל הבית עליו ועל אשתו מוחזקין יורשי אב בנכסים כמו יורשי הבעל דהללו בתין לירש והללו בתין לירש שעדיין לא הוחזק בנכסים לא זה ולא זה ולהכי פליגי התם בחזקת מי ולבית שמאי יחלוקו בכל הנכסים אף בנכסי אלו בחול דהתם קתני יחלוקו מתמה ולא קתני יורשי הבעל עם יורשי האב כדקתני הכא דמשמע דווקא בנכסי מלוג שבהן יורשי האב עיקר כמו שמדקדק בהחולץ ועוד דאי פליגי נמי הכא אם כן למאן דאמר בחזקת יורשי האשה מיקמי דאם כן בית שמאי מוקמי נכסי אלו בחול בחזקת יורשי האשה עפי מנכסי מלוג דבנכסי מלוג קאמרי דיחלוקו ובנכסי אלו בחול מודו לבית הלל דהוו בחזקת יורשי האשה למאן דאמר וזה אינו דבפרק אלמנה ניכנסת (דף סו.) משמע דנכסי אלו בחול בחזקת הבעל קיימי טפי כדקתני התם דעבדי אלו בחול יאכלו בתרומה ולא עבדי מלוג וכן בכמה דוכתי ועוד למ״ד התם נמי בחזקת יורשי הבעל הוי טפי בחזקת הבעל מנכסי מלוג דבנכסי מלוג קאמרי דהוו בחזקת יורשי האב והא דלא עדיב ומתי נכסים עם הכתובה כדי ליתן טעם לדבר כלומר בחזקת מי שהיו עד עתה דהיינו הבעל אבל על הכתובה לא הולך טעם שדבר פשוט הוא דהוי בחזקת הבעל טפי מנכסי אלו בחול ועשה זה אנו צריכין כמו כן לומר התם למ״ד בחזקת יורשי הבעל ובהחולץ האדכתי: **יורשי הבעל** קברי לה דקא ירתי כתובתה. ופ״ת לפירוש הקונטרס דאין ליורשי הבעל אלא מנה ומאתים ולא נדוניא והא אמרי׳ בפרק נערה (לעיל דף מז:) דקבורתה מתה נדוניתה מדאינו חייב לקבור אלומתו וי״ל דשומרת יבם היתה דאיה לאיזה ליעול קלת מנה ומאתים דלמסקינן דיבם אמר דמי והוי כאילו הכניסה לו נדוניא שהיתה כתובתה על נכסי בעלה ואותו השעבוד היא מכנסת לו והרי היא כאילו נטלה והחזירה לו ולא דמיא לאמר אלומה דלא מכנסה ליה מידי ולפי זה אפילו בינמה מן האירוסין מיבעיא ליה: **או דלמא יורשי האב קברי לה דקא ירתי נכסים הנכנסים והיוצאים עמה.** לפי׳ הקונטרס למאן דאמר בחזקת יורשי האשה הוה ליה למימר דקא ירתי נמי נדוניתה אלא ניחא ליה לאסוקי אפי׳ למאן דאמר בחזקת יורשי הבעל אלא דא״ת מאי קא מבעיא ליה והתניא לעיל קבורתה מתה כתובתה דהיינו נדוניתה ולא נכסי מלוג וי״ל דלאו דוקא נקט התם כתובתה דה״ה נכסי מלוג אלא דרגילות הוא טפי מכנסת האשה לבעלה נכסי אלו בחול דמי דלדעת הקונטרס נמי מנה ומאתים דהכא כנדוניא דמי דלדעת מהרי״ט

משום רווח ביתא אבל לזבוני לא יהודה מר בר מרימר משמיה דרבא אמר מה שעשה עשוי רב (ו) פפא אמר משמי׳ דרבא לא עשה ולא כלום אמר רב פפא הא דיהודה מר בר מרימר (ז)לאו בפירוש אתמר אלא מכללא אתמר (ח)דהיא איתתא דעיילה ליה לגברא תרתי אמהתא אזל גברא נסיב איתתא אחריתי עייל לה חדא מנייהו אתאי לקמיה דרבא צווחה לא אשגח בה מאן דחזא סבר משום דסבר מה שעשה עשוי ולא היא משום רווח ביתא והא קא רווח (ט)והלכתא בעל שמכר קרקע לפירות לא עשה ולא כלום מ״ט אביי אמר חיישינן שמא תכסיף (י)רבא אמר משום רווח ביתא מאי בינייהו איכא בינייהו ארעא דמקרב למתא אי נמי בעל אריס הוא (יא) אי נמי זוזי וקא עביד בהו עיסקא: **מתני׳** (יב)שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים ב״ש וב״ה שמוכרת ונותנת וקיים מתה מה יעשו בכתובתה ובנכסים הנכנסין והיוצאין עמה ב״ש אומרים יחלקו יורשי הבעל עם יורשי האב וב״ה אומרי׳ (יג)נכסים בחזקתן וכתובה בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסים והיוצאים עמה בחזקת יורשי האב (יד)הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות (טו)פירות התלושין מן הקרקע ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות (טז)המחוברין בקרקע אמר ר״מ שמין (יז) אותן כמה הן יפין בפירות וכמה הן יפין בלא פירות והמותר ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות (יח)וח״א פירות המחוברין בקרקע שלו (יט)התלושין מן הקרקע כל הקודם זכה בהן קדם הוא זכה קדמה היא ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות (כ)כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר (כא)לבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון לא יאמר לה הרי כתובתיך מונחת על השלחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה וכן לא יאמר אדם לאשתו הרי כתובתיך מונחת על השלחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה גירשה אין לה אלא כתובה החזירה הרי היא ככל הנשים ואין לה אלא כתובה בלבד: **גמ׳** איבעיא להו שומרת יבם שמתה מי קוברה יורשי הבעל קברי לה דקא ירתי כתובה או דלמא יורשי האב קברי לה דקא ירתי נכסים הנכנסין והיוצאין עמה אמר רב עמרם תא שמע דתניא שומרת יבם שמתה יורשיה

מסורת הש״ס

משום רווח ביתא. שיכנים הפירות לביתו ויהא מזון הבית מצוי וייטיב לה: **לאו בפירוש איתמר.** לא שמעה מרבא בהדיא: **סרסי אמכפא.** שאמות מלוג היו ולא שמאתם בו בכתובתה: **עייל לה חדא מנייהו.** לשרת לשניה: **אתאי.** קמייתא לקמיה דרבא: **מה שעשה עשוי.** ואפילו נתנה לאחרת לשימושה: **ולא היא.** לעולם משום רווח ביתא אית ליה לרבא תקנת פירות: **והא קא רווח.** ביתא שאף עתה היא עושה לרבי הבית: **שמא תכסיף.** שלא יחוש הלוקח לזבלה ולטייבה דקא סבר למחר נפקא מנאי שאין הגוף שלי אבל בעל מלוה שמא תמות היא בחיי ויירש את גוף הקרקע ומשכח לה: **דמקרב למתא.** לחזיא ליה כל שעתא לי מכסיף לה: **לי נמי בעל אריס הוא.** כלומר שיתן לגוקח פירות מזומנים: **לי נמי זוזי וקא עביד בהו עיסקא.** שהבעל עושה סחורה במעות שקיבל מן הלוקח ומשתכר בהן ואיכא רווח ביתא: **מתני׳ שנפלו לה נכסים.** כשהיא שומרת יבם: **בכתובתה.** בנדוניה שהכניסה לו ומשתמן לו בכתובתה וקיבל עליו אחריותן א) וכשאי להוציאם: **ובנכסים הנכנסים והיוצאים עמה.** הן נכסי מלוג שאין שמין אותם עליו ואינו רשאי להוציאן אלא משנכנסה לרשותו נכנסין עמה וכשהיא יוצאה יוצאין עמה: **כיצד שמאי אומרים כו׳.** ביבמות פרק המולץ) קא מפרש מאי שנא דישא כשהיא קיימת דלא פליגי שאין לו כח בהם ומאי שנא סיפא כשמתה אמרו ב״ש יחלוקו יורשי הבעל בהם ומפרש נמי) דדוקא נקט יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב בנכסי מלוג אבל יורשי האב לא יחלוקו (ג) בכתובת הבעל ואף על גב דנקט דישא מה יעשו בכתובתה תניא ושנקה: **וב״ה אומרים נכסים.** דלאן בחזקתן. ובכנפא בתרא בפרק מי שמת (דף קנח:) מפרש בחזקת מי הם מוחזקין אי בחזקת יורשי הבעל הואיל ואחריותן עליו לו בחזקת יורשי האשה שהיא שלה: **כי גרסי׳ ה)כתובתה בחזקת יורשי הבעל.** מנה מאתים ותוספת ארוויין לנא לה משל בעל בחזקת יורשי הבעל: **יקח בהן קרקע.** לפי שכתובתה על נכסי בעלה הראשון דקתני לקמן לפיכך נכסי המת אחראין לכתובתה אלא שהיום לוכל פירות אם מיינם אותה. וקקבר מטלטלי משתעבדי לכתובה: **שמין אותם.** דקסבר כל מה שגדל ברשות המת אחראין לכתובה: **וחכ״א פירות המחוברין לקרקע שלו.** גנמרא) פריך עלה: **כל הקודם בהן זכה.** קסבר מטלטלי לכתובה לא משתעבדי אלא״כ תפסה ומחיים דבעל בעינן תפיסה כדלקמן בהכותב (דף פד:). וה״ה נמי דפליגי אכספים דאמר שנא כספים בפירות תלושים: **הרי היא כאשתו.** מפרש בגמ״ש): **כל נכסיו.** שיירש מאחיו: **גרשה.** ליצמתו לאחר שכנסה: **אין לה אלא כתובה.** אבל כל זמן שלא גרשה היו לה הנכסים משועבדים לה ואינו רשאי למכור: **הרי היא ככל הנשים.** דתנן בפירקין דלקמן (פט:) הנגרשת את אשתו והחזירה על מנת כתובה הראשונה החזירה. וגנמרא) פריך למה לי לאשמועינן בינמה: **גמ׳ מי קוברה.** משום דיש לה שני יורשין קמבעיא לן: **יורשי הבעל קברי לה דקא ירתי כתובתה.** ותניא בפרק נערה שנתפתתה (לעיל דף מז:) קבורתה תחת כתובתה: יורשיה

הגהות הב״ח

(ו) גמ׳ כל פפי אמר משמיה דרבא: (ב) שם בגמרא שמין אותה כמה היא יפה בפירות וכמה היא יפה: (ג) רש״י ד״ה כ״ש וכי לא יחלוקו בכתובה עם יורשי הבעל ואמ״נ יכו׳ תנייה ושנקה:

מוסף רש״י

שומרת יבם. ממתנת ומלקה ליבם, כמו (לעיל סב:) עניים זו לשון שמרה (יבמות לח.). שנפלו לה נכסים. מתמה, ומלקח דעתן שנפלו כשהיא שומרת יבם (שם). ובנכסים הנכנסין והיוצאין עמה. הייגו נכסי מלוג שהקרן שלה קיים וכשהיא נכנסת נכנסין עמה וכשהיא יוצאת יוצאין עמה (שם). יחלקו יורשי הבעל עם יורשי האב דספק נשואה היא חבה היכם כתלי ירושתי מספק שהבעל יורש את אשתו וי שספק נשואה היא אלא זמי נפלגה, אבל בכתובתה מודים ב״ש דבחזקת הבעל היא הן נכסי נדוניתה שהביאה שום לבעלה והבעל קבלה עליו בשומא שאם מתו מתו לו ואם בותיריו הותירו לו כל אלו הן בחזקת יורשי הבעל דהיינו היכם שהוא מוחזק בהן שלא ניתנה כתובה לנכות מחיים והבעל הוא מוחזק בהן היכם במקום בעל קאי והלכך היכם יורש את הכל אבל נכסי מלוג שאפי׳ בחיי הבעל הגוף היא לאשה עכשיו נמי בחזקת יורשי האשה אנו מעמידים אותן. ואמרי׳ בפרק החולץ דלא פליגי ב״ש וב״ה ואמרי׳ יחלוקו אלא בנכסי מלוג דכיון דזיקה הוי כספק נשואין והללו באים לירש והללו באים לירש יחלוקו וב״ה סברי אוקמינן אחזקתייהו ובחזקת האשה הי׳ עומדים הלכך יורשיה יירשין אותה. אבל בכל מה שכתוב בשטר הכתובה מנה ומאתים ותוספת ונכסי צאן ברזל מודים ב״ש לב״ה שבחזקת יורשי הבעל הם שהבעל הי׳ מוחזק בהן בחייו שלא ניתנה כתובה לנכות מחיים והשתא נמי במיתת בעל יבם במקום בעל קאי

תוספות ריד״ד (המשך)

וב״ה אומרים הנכסים אנו דנין בחזקתן (והרב מפרש הנכסים בחזקתן כמו שמפרש המורה) פי׳ כתובה בחזקת יורשי הבעל והוא כל מה שכתוב בה דהיינו מנה ומאתים ותוספת ונכסי צאן ברזל הן נכסי נדוניתה שהביאה שום לבעלה והבעל קבלה עליו בשומא שאם מתו מתו לו ואם בותיריו הותירו לו כל אלו הן בחזקת יורשי הבעל דהיינו היכם שהוא מוחזק בהן שלא ניתנה כתובה לנכות מחיים והבעל הוא מוחזק בהן היכם במקום בעל קאי והלכך היכם יורש את הכל אבל נכסי מלוג שאפי׳ בחיי הבעל הגוף היא לאשה עכשיו נמי בחזקת יורשי האשה אנו מעמידים אותן. ואמרי׳ בפרק החולץ דלא פליגי ב״ש וב״ה ואמרי׳ יחלוקו אלא בנכסי מלוג דכיון דזיקה הוי כספק נשואין והללו באים לירש והללו באים לירש יחלוקו וב״ה סברי אוקמינן אחזקתייהו ובחזקת האשה הי׳ עומדים הלכך יורשיה יירשין אותה. אבל בכל מה שכתוב בשטר הכתובה מנה ומאתים ותוספת ונכסי צאן ברזל מודים ב״ש לב״ה שבחזקת יורשי הבעל הם שהבעל הי׳ מוחזק בהן בחייו שלא ניתנה כתובה לנכות מחיים והשתא נמי במיתת בעל יבם במקום בעל קאי

והוא יורש הכל ואין ליורשי אשה חלק בהן כלל: אמר ר״א מתני׳ נמי דיקא דקתני יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב ולא קתני יחלוקו יורשי האב עם יורשי הבעל ש״מ דיורשי הבעל חולקין עם יורשי האב במה שהן מוחזקין דהיינו נכסי מלוג ואין יורשי האב חולקין עם יורשי הבעל כמה שהן מוחזקין דהיינו כל הכתוב בשטר הכתובה והתם מוקמי רבא בנכסים שנפלו לה כשהיא שומרת יבם. אבל בנכסים שנפלו לה תחת הבעל שכבר זכה בהן הבעל דבר״ע לא פליגי דיבם הוי (והרב משנה שטחו בפסק זה ואומר שנכסי צאן ברזל יחלוקו כמו שאומר בר קפרא בב״ב בפרק מי שמת. וג״מ אם נפלו לה תחתיו דבעל יורשי האב יורשין כלן כמ״ש אביי בפ׳ החולץ אליבא דב״ה) והלכך שומרת יבם שמתה היבם יורש מנה ומאתים שלה ונכסי צאן ברזל שלה ותוספת כתובתה וגם נכסי מלוג שנפלו לה תחתיו דבעל אבל נכסי מלוג שנפלו לה תחתיו דיבם יורשי האב יורשים אותם. והתם מפרש מ״ש רישא כשהיא בחיים לא פליגי בית שמאי והם מודים שמוכרת ונותנת וקיים ואין ליבם זכיה עליהן. ומ״ש סיפא דפליגי יחלוקו וכו׳ עי׳ מ״ש שם כספקי: איבעיא להו שומרת יבם שמתה מי קוברה יורשי הבעל קברי לה דקא ירתי כתובתה או דלמא יורשי אב קברי לה דהא ירתי נכסים הנכנסים והיוצאים עמה. מי׳ וכגון שנפלו לה כשהיא שומרת יבם. אמר רב עמרם תא שמע דתניא שומרת יבם שמתה יורשיה היורשים כתובתה תייבים בקבורתה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com